

2 straipsnio 17 dalis – „Administracinė paslauga – viešojo administravimo subjekto veiksmai, apimantys leidimų, licencijų ar dokumentų, kuriais patvirtinamas tam tikras juridinis faktas, išdavimą, asmenų deklaracijų priėmimą ir tvarkymą, asmenų konsultavimą viešojo administravimo subjekto kompetencijos klausimais, įstatymų nustatytos viešojo administravimo subjekto informacijos teikimą asmenims, administracinės procedūros vykdymą.“

10.1.4. *Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatyme (redakcijoje, galiojusioje nuo 2014-07-01 iki 2017-04-01) buvo nustatyta:*

3 straipsnio 1 dalis – „Įstaigos privalo teikti pareiškėjams informaciją. [...]“

4 straipsnis – Įstaigos, teikdamos informaciją, vadovaujasi šiais principais: 1) informacijos išsamumo, reiškiančio, kad pareiškėjui turi būti pateikta visa pagal teisės aktus teiktina jo prašymo turinį atitinkanti informacija; 2) tikslumo, reiškiančio, kad pareiškėjui teikiama informacija turi atitikti įstaigos disponuojamą informaciją; 3) teisėtumo, reiškiančio, kad įstaigos veiksmai teikiant informaciją grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais; [...]; 5) pagalbos, reiškiančios, kad visuomenei teikiama pagalba pasinaudoti galimybe gauti informaciją.“

10.1.5. *Invalidų socialinės integracijos įstatymo pakeitimo įstatyme nustatyta:*

1 straipsnis – „Pakeisti Lietuvos Respublikos invalidų socialinės integracijos įstatymą ir jį išdėstyti taip: Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymas. [...]“

3 straipsnis – „Šis Įstatymas, [...], įsigalioja nuo 2005 m. liepos 1 d.“

10.1.6. *Vietos savivaldos įstatyme nustatyta:*

29 straipsnio 8 dalis – „Savivaldybės administracijos direktorius: [...]; 2) tiesiogiai įgyvendindamas įstatymus, Vyriausybės ir savivaldybės tarybos sprendimus, gali [...] leisti įsakymus, privalomus savivaldybės administracijos struktūriniams padaliniais, seniūnijoms, [...], taip pat jam priskirtos kompetencijos klausimais – savivaldybės gyventojams ir kitiems savivaldybės teritorijoje esantiems subjektams; [...]“

10.1.7. *Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatyme nustatyta:*

28 straipsnio 2 dalis – „Teisė gauti valstybinę socialinio draudimo netekto darbingumo pensiją išlieka, kai nedarbingais ar iš dalies darbingais pripažinti asmenys senatvės pensijos amžių sukanka valstybinės socialinio draudimo netekto darbingumo pensijos gavimo laikotarpiu. Jei tokie asmenys tuo pat metu turi teisę gauti ir senatvės pensiją, taikomos šio įstatymo 5 straipsnio 1 dalies nuostatos.“

10.1.8. *Teisėkūros pagrindų įstatyme nustatyta:*

3 straipsnio 2 dalis – „Teisėkūroje vadovujamasi šiais principais: [...]; 3) *pagarbos asmens teisėms ir laisvėms*, reiškiančiu, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų; 6) *aiškumo*, reiškiančiu, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas; [...]“

10.2. **Vyriausybės ir kiti teisės aktai:**

10.2.1. Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 patvirtintose *Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklėse* (aktuali redakcija) reglamentuojama:

34 punktas – „Asmenų prašymai, išskyrus asmenų prašymus, į kuriuos, nepažeidžiant asmens, kuris kreipiasi, kitų asmenų ar institucijos interesų, galima atsakyti tuoj pat, turi būti išnagrinėjami per 20 darbo dienų nuo prašymo užregistravimo institucijoje.“

47 punktas – „Atsakymai parengiami atsižvelgiant į prašymo turinį: 47.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti leidimą (licenciją), dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...]“

50 punktas – „Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę

paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame, vadovaujantis Taisyklių 12, 38, 39–42 punktais, pranešime apie asmens prašymo nenagrinėjimo priežastis nurodoma tiksliai atsakymo apskundimo tvarka ir institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimas (-ai) ir adresas (-ai), taip pat terminas (-ai), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas.“

10.2.2. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2007-11-16 įsakymu Nr. A1-316 patvirtintose *Specialiųjų poreikių nustatymo ir jų tenkinimo sąlygose bei taisyklėse (aktuali redakcija, galiojanti nuo 2013-10-04)*, reglamentuojama:

2 punktas – „[...] **Specialiųjų poreikių lygis** – asmens kompleksiškas veiklos ir galimybių suvaržymo, atsiradusio dėl sveikatos ir su sveikata susijusios būklės bei nepalankių aplinkos veiksnių, mastas, kuris įvertinamas reikalingos specialiosios pagalbos priemonių apimtimi. [...]“

12 punktas – „Skiriami šie specialiųjų poreikių lygiai: 12.1. nedidelių – nežymiai ribota veikla ir dalyvavimo visuomeniniame gyvenime galimybės, nedidelė specialiosios pagalbos priemonių apimtis; 12.2. vidutinių – vidutiniškai ribota veikla ir dalyvavimo visuomeniniame gyvenime galimybės, vidutinė specialiosios pagalbos priemonių apimtis; 12.3. didelių – visiškai ribota veikla ir dalyvavimo visuomeniniame gyvenime galimybės, didelė specialiosios pagalbos priemonių apimtis arba nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis.“

13 punktas – „Senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims (toliau vadinama – asmenys) nustatomas specialiųjų poreikių lygis. **atsižvelgiant į jiems nustatytus specialiuosius poreikius.**“

14 punktas – „Asmens specialiųjų poreikių lygį savivaldybėje nustato komisija. Specialiųjų poreikių lygis yra nustatomas vertinant reikalingų specialiosios pagalbos priemonių apimtį (3 priedas).“

23 punktas – „Specialiųjų pagalbos priemonių apimtis nevertinama (2 ir 3 priedai nepildomi ir komisijai svarstyti neteikiami) šiais atvejais: [...] 23.3. kai asmeniui buvo nustatytas darbingumo lygis iki senatvės pensijos amžiaus. Asmeniui, kuriam iki senatvės pensijos amžiaus buvo nustatytas darbingumo lygis (išskyrus specialiuosius poreikius), nustatomas neterminuotas specialiųjų poreikių lygis remiantis jo pateikta darbingumo lygio pažyma ar pateiktu neįgaliojo pažymėjimu: 23.3.1. esant 0–25 proc. darbingumo lygiui, nustatomas didelių specialiųjų poreikių lygis; 23.3.2. esant 30–55 proc. darbingumo lygiui, nustatomas vidutinių specialiųjų poreikių lygis. [...] Asmenims, nurodytiems 23.3 punkte, nustatomas neterminuotas vidutinių ar didelių specialiųjų poreikių lygis. Savivaldybės administracijos direktorius ar jo įgaliotas savivaldybės specialistas priima sprendimą dėl tokių asmenų specialiųjų poreikių lygio nustatymo. Specialiųjų poreikių lygio nustatymo termino pradžia yra visų dokumentų gyvenamosios vietos savivaldybėje gavimo diena, išskyrus 23.3 punkte nurodytiems asmenims. Specialiųjų poreikių lygio nustatymo termino pradžia 23.3 punkte nurodytiems asmenims yra senatvės pensijos amžiaus sukakties diena. Dėl tokių asmenų ne vėliau kaip per 5 darbo dienas nuo visų dokumentų gyvenamosios vietos savivaldybėje gavimo dienos turi būti priimtas sprendimas dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo, išduota (išsiunčiama) pažyma (5, 6, 7 priedai) ir neįgaliojo pažymėjimas.“

10.2.3. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-23 įsakymu Nr. A1-285 patvirtintose *Darbingumo lygio nustatymo pereinamuoju laikotarpiu taisyklėse* reglamentuojama:

1 punktas – „Darbingumo lygio nustatymo pereinamuoju laikotarpiu taisyklės (toliau – taisyklės) reglamentuoja darbingumo lygio nustatymo tvarką nesukakusiems senatvės pensijos amžiaus asmenims, kuriems iki Lietuvos Respublikos neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo (toliau – Įstatymo) įsigaliojimo buvo nustatyta I, II ir III invalidumo grupė neterminuotai arba terminuotai (toliau – asmenų).“

3 punktas – „Asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvo neterminuotai nustatytas invalidumas, darbingumo lygis privalomai nenustatomas. Šių asmenų turima invalidumo grupė, iki jie sukaks senatvės pensijos amžių, prilyginama darbingumo lygiui, remiantis iki Įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarka išduotais Invalidumo pažymėjimais: [...]“

4 punktas – „Asmenims, kuriems iki šio Įstatymo įsigaliojimo buvo terminuotai nustatytas invalidumas, **darbingumo lygis nustatomas tik pasibaigus nustatytam invalidumo terminui**. Nuo 2007 m. liepos 1 d. jiems darbingumo lygis bus nustatomas privalomai. Šių asmenų turėta invalidumo grupė iki nurodyto invalidumo termino pabaigos prilyginama darbingumo lygiui vadovaujantis šių taisyklių 3 punktu tik tais atvejais, jeigu šie asmenys pameta ar dėl kitų priežasčių netenka Invalido pažymėjimo.“

10.2.4. Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2005-05-04 įsakymu Nr. A1-120/V-346 (Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2010-06-04 įsakymo Nr. A1-220/V-505 redakcija) patvirtintame *Specialiųjų nuolatinės slaugos, nuolatinės priežiūros (pagalbos), lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos ir transporto išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo tvarkos apraše (aktuali redakcija)* reglamentuojama:

2 punktas – „Specialiuosius poreikius nustato Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau vadinama – NDNT).“

6 punktas – „Asmenims gali būti nustatyti šie specialieji poreikiai: 6.1. specialusis nuolatinės slaugos poreikis; 6.2. specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis; 6.3. specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis, išskyrus atvejus, kai asmeniui yra nustatytas nuolatinės slaugos poreikis. Šiems asmenims specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis nenustatomas; 6.4. specialusis transporto išlaidų kompensacijos poreikis.“

8 punktas – „Asmuo (jo tėvai (įtėviai), sutuoktinis, jo pilnamečiai vaikai, globėjas (rūpintojas) arba jo įgaliotas atstovas, arba asmeniui atstovaujantis gyvenamosios vietos savivaldybės socialinis darbuotojas, arba socialinės globos įstaigos, kurioje asmuo gyvena nuolat, socialinis darbuotojas) (toliau vadinama – asmuo) kreipiasi į asmens sveikatos įstaigos jį gydantį gydytoją ir pateikia laisvos formos prašymą dėl siuntimo į NDNT specialiesiems poreikiams nustatyti.“

10.2.5. Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2005-05-04 įsakymu Nr. A1-120/V-346 (Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2010-06-04 įsakymo Nr. A1-220/V-505 redakcija) patvirtintame *Specialiųjų nuolatinės slaugos, nuolatinės priežiūros (pagalbos), lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos ir transporto išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo tvarkos apraše (redakcija, galiojusi iki 2010-07-01)* buvo reglamentuojama:

6 punktas – „Pagal kompetenciją neįgaliųjų specialiuosius poreikius, vadovaudamiesi įstatymais, kitais teisės aktais ir šiuo Tvarkos aprašu, nustato: 6.1. Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnyba prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (toliau – NDNT); 6.2. **asmens sveikatos priežiūros įstaigos, prie kurios asmuo yra prisirašęs, gydytojų konsultacinė komisija (toliau – GKK)**.“

8 punktas – „Asmuo, sulaukęs senatvės pensijos amžiaus arba jo atstovas pagal įstatymą dėl specialiųjų poreikių nustatymo kreipiasi į asmens sveikatos priežiūros įstaigos šeimos gydytoją. 8.1. Asmenį gydantis gydytojas, įvertinęs asmens sveikatos būklę ir nustatęs, kad asmens liga ar būklė atitinka šiuo įsakymu patvirtintus specialiųjų poreikių nustatymo kriterijus, per 3 darbo dienas pateikia GKK asmens sveikatos istoriją, kurioje pateikia išvadą dėl specialaus poreikio nustatymo. 8.2. GKK per 5 darbo dienas patikrina asmenį gydančio gydytojo pateiktą išvadą dėl specialaus poreikio nustatymo tikslingumo ir pagrįstumo, priima sprendimą dėl specialaus poreikio nustatymo. Įrašas dėl asmeniui nustatyto specialiojo poreikio yra daromas GKK išvadų registravimo žurnale (F035/a) ir išrašoma šiuo įsakymu patvirtinta atitinkamos formos pažyma.“

12 punktas – „Pažymos yra skirtos pateikti išmokas ir kompensacijas mokančioms institucijoms tikslinei kompensacijai slaugos išlaidoms ar tikslinei kompensacijai priežiūros (pagalbos) išlaidoms skirti arba specialaus lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo

išlaidų kompensacijai arba transporto išlaidų kompensacijai skirti. 12.1. Jeigu asmeniui yra nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis ar specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis – asmuo privalo pateikti savivaldybės socialinės paramos skyriui (centrui) pagal gyvenamąją vietą Specialiojo nuolatinės slaugos poreikio nustatymo pažymą arba Specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikio nustatymo pažymą; 12.2. Jeigu asmeniui yra nustatytas specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis ar specialusis transporto išlaidų kompensacijos poreikis – asmuo privalo pateikti pensiją mokančiai institucijai Specialiojo lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikio nustatymo pažymą arba Specialiojo transporto išlaidų kompensacijos poreikio nustatymo pažymą.

10.2.6. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2005-12-22 įsakymu Nr. A1-333 patvirtintame *Neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir keitimo asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, tvarkos apraše* reglamentuojama:

2 punktas – „Pažymėjimus išduoda ir keičia savivaldybių administracijų socialinės paramos skyriai.“

9 punktas – „Pažymėjimas išduodamas asmeniui (arba jo sutuoktiniui, jo pilnamečiams vaikams, globėjui (rūpintojui) arba jo įgaliotam atstovui, arba asmeniui, atstovaujančiam gyvenamosios vietos savivaldybės socialiniam darbuotojui, arba socialinės globos įstaigos, kurioje asmuo gyvena nuolat, socialiniam darbuotojui) (toliau vadinama – asmuo), kuriam nustatytas specialiųjų poreikių lygis, pateikus savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriui 3 x 4 cm dydžio nuotrauką.“

10.2.7. Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2010-06-18 įsakymu Nr. A1-242 patvirtintuose *Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

9 punktas – „Tarnyba, siekdama įgyvendinti jai nustatytus veiklos tikslus, atlieka šias funkcijas: [...]; 9.2. vertina neįgalumo lygį, darbingumo lygį, profesinės reabilitacijos paslaugų poreikį, bendrus pirminius neįgaliųjų specialiuosius poreikius ir priima sprendimus dėl asmens: 9.2.1. neįgalumo lygio atsiradimo laiko, termino; 9.2.2. darbingumo lygio, priešasties, atsiradimo laiko, termino; 9.2.3. netekto darbingumo procentų; [...]; 9.2.6. bendro pirminio neįgaliųjų specialiųjų poreikių nustatymo: [...].“

10.2.8. Vyriausybės 1998-07-17 nutarimu Nr. 892 (Vyriausybės 2010-10-13 nutarimo Nr. 1463 redakcija) patvirtintuose *Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatuose* reglamentuojama:

8 punktas – „Socialinės apsaugos ir darbo ministerija, [...], atlieka šias funkcijas: [...]; 8.2.1. koordinuoja socialinio draudimo (ligos ir motinystės, pensijų, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų, nedarbo) ir strateginių jo kryptių plėtojimą, nustato perspektyvinius ir artimiausius socialinio draudimo uždavinius; [...]; 8.2.5. rengia ir teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei teisės aktų projektus dėl pensijų, ligos ir motinystės, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų, nedarbo socialinio draudimo teisinio reguliavimo; [...].“

Tyrimui reikšminga teismų praktika

11. *Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo 2004-12-13 nutarime, be kita ko, yra konstatavęs, jog:*

„[...] Konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams: teisėkūros subjektai teisės aktus gali leisti tik neviršydami savo įgaliojimų; teisės aktuose nustatyti reikalavimai turi būti grindžiami bendro pobūdžio nuostatomis (teisės normomis ir principais), kurias įmanoma taikyti visiems numatytiems atitinkamų teisinių santykių subjektams; diferencijuotas teisinis reguliavimas turi būti grindžiamas

tik atitinkamais teisės aktais reguliuojamų visuomeninių santykių subjektų padėties objektyviais skirtumais; kad teisinių santykių subjektai galėtų žinoti, ko iš jų reikalauja teisė, teisės normos turi būti nustatomos iš anksto, teisės aktai turi būti oficialiai skelbiami, jie turi būti vieši ir prieinami; įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktų formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna, teisės aktuose neturi būti nuostatų, vienu metu skirtingai reguliuojančių tuos pačius visuomeninius santykius; kad teisinių santykių subjektai galėtų savo elgesį orientuoti pagal teisės reikalavimus, teisinis reguliavimas turi būti santykinai stabilus; teisės aktais negalima reikalauti neįmanomų dalykų (*lex non cogit ad impossibilia*); teisės aktų galia yra nukreipta į ateitį, įstatymų ir kitų teisės aktų galiojimas atgal neleidžiamas (*lex retro non agit*), nebent teisės aktu būtų sušvelninama teisinių santykių subjekto padėtis ir kartu nebūtų pakenkiama kitiems teisinių santykių subjektams (*lex benignior retro agit*); [...].“

12. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktika

12.1. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012-03-01 nutartyje (administracinė byla Nr. A⁵⁰²-1605/2012), be kita ko, nurodyta:

„[...] Lietuvos Respublikos Konstitucija įtvirtina atsakingo valdymo (gero administravimo) principą (Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo 1999 m. gegužės 11 d., 2004 m. gruodžio 13 d. nutarimai, 2004 m. lapkričio 5 d. išvada). Vienas iš gero administravimo principų yra konstitucinė nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2005 m. gegužės 31 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A¹⁰-655/2005). Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo (toliau – ir Viešojo administravimo įstatymas) 1 straipsnyje, apibrėžiančiame aptariamo įstatymo paskirtį, nustatyta, jog šis įstatymas sudaro prielaidas įgyvendinti Lietuvos Respublikos Konstitucijos nuostata, kad visos valdžios įstaigos tarnauja žmonėms; nustato viešojo administravimo principus, viešojo administravimo sritis, viešojo administravimo subjektų sistemą ir administracinės procedūros organizavimo pagrindus; garantuoja asmenų teisę apskųsti viešojo administravimo subjektų veiksmus, neveikimą ar administracinius sprendimus, taip pat teisę į įstatymais pagrįstą ir objektyvų asmenų prašymų, skundų ir pranešimų nagrinėjimą; įtvirtina kitas asmenų ir viešojo administravimo subjektų teises ir pareigas viešojo administravimo srityje. Viešojo administravimo įstatymo 3 straipsnyje nurodyta, kad viešojo administravimo subjektai savo veikloje vadovaujasi įstatymo viršenybės, objektyvumo, proporcingumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, efektyvumo, subsidiarumo ir kitais šioje įstatymo normoje išvardytais principais. Tai reiškia, jog kiekviena viešojo administravimo institucija yra saistoma bendrųjų, be kita ko, konstitucinių teisės principų (teisinės valstybės, valdžios įstaigos tarnauja žmonėms, teisės viršenybės, draudimo diskriminuoti, asmenų lygybės prieš įstatymą, proporcingumo ir kt.) bei gero administravimo, atsakingo valdymo principų (teisėtumo, objektyvumo, nepiktnaudžiavimo valdžia, skaidrumo ir kt.).“

12.2. Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2016-09-16 apžvalgoje (Administracinė jurisprudencija. 2016, 30), be kita ko, nurodyta:

„Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartija gerą administravimą įvardija kaip pagrindinę teisę. [...] Administracinės taisyklės turi svarbią reikšmę įgyvendinant teisę, įskaitant ir teisę, susijusią su pagrindinių žmogaus teisių apsauga. Administracinė teisė savaime yra svarbus teisių apsaugos veiksnys. Antai, teisė būti išklaustam ir pareiga surinkti pakankamai informacijos (prieš priimančią sprendimą) yra neatsiejama įvairių materialiuju teisių, laiduojamų nacionalinių konstitucijų ir įstatymų, įgyvendinimo dalis. Todėl šios taisyklės gali veikti kaip priemonė tikslui - materialiuju teisių įgyvendinimui konkrečioje situacijoje - pasiekti. [...] Geras administravimas, įtvirtintas kaip asmenų subjektinė teisė, viešojo administravimo subjektus ne tik įpareigoja paisyti teisinių reikalavimų, bet taip pat suteikia asmenims šios teisės įgyvendinamumo garantiją jų santykiuose su administraciniais organais (Wakefield 2007, 58-59). [...]“

Tyrimo išvados

13. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas aplinkybes, išvados teikiamos Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmus vertinant atskirai šiais aspektais:

13.1. dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinių paslaugų Pareiškėjai teikimu;

13.2. dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų, nagrinėjant Pareiškėjos prašymus dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir teikiant atsakymus.

Dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų galimai netinkamų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinių paslaugų Pareiškėjai teikimu

14. Atsižvelgus į šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes (pažymos 1–9 punktai), į teisinį reglamentavimą, nurodytą pažymos 10 punkte, į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktiką, nurodytą pažymos 11 punkte, ir į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, nurodytą pažymos 12 punkte, konstatuotina:

Pareiškėja skundu kreipėsi į Seimo kontrolierių dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), galimai nepagrįstai atsisakant Pareiškėjai nustatyti specialiųjų poreikių lygį ir išduoti neįgaliojo pažymėjimą.

Dėl Pareiškėjos skunde nurodytų aplinkybių Seimo kontrolierius kreipėsi į Savivaldybės administraciją, Tarnybą, Ministeriją ir į Fondo valdybą.

15. Vadovaujantis Specialiųjų nuolatinės slaugos, nuolatinės priežiūros (pagalbos), lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos ir transporto išlaidų kompensacijos poreikių nustatymo tvarkos aprašo (toliau vadinama – SP tvarkos aprašas) redakcijos, **galiojusios iki 2010-07-01**, 6 punkto nuostatomis, pagal kompetenciją neįgaliųjų specialiuosius poreikius, vadovaudamiesi įstatymais, kitais teisės aktais ir SP tvarkos aprašu, turėjo pareigą nustatyti Tarnyba ir **asmens sveikatos priežiūros įstaigos, prie kurios asmuo yra prisirašęs, gydytojų konsultacinė komisija** (toliau vadinama – GKK). To paties teisės akto 8 punkte buvo reglamentuojama, jog **asmuo, sulaukęs senatvės pensijos amžiaus**, arba jo atstovas pagal įstatymą dėl specialiųjų poreikių nustatymo turėjo kreiptis į **asmens sveikatos priežiūros įstaigos šeimos gydytoją**, kuris, įvertinęs asmens sveikatos būklę ir nustatęs, kad asmens liga ar būklė atitinka teisės aktuose nustatytus specialiųjų poreikių nustatymo kriterijus, per 3 darbo dienas **pateikdavo GKK asmens sveikatos istoriją (kartu su išvada dėl specialaus poreikio nustatymo)**. Atitinkamai, GKK buvo nustatyta pareiga per 5 darbo dienas patikrinti asmenį gydančio gydytojo pateiktą išvadą dėl specialaus poreikio nustatymo tikslingumo ir pagrįstumo ir priimti sprendimą dėl specialaus poreikio nustatymo. Įrašas dėl asmeniui nustatyto specialiojo poreikio turėjo būti daromas GKK išvadų registravimo žurnale (F035/a) ir išrašoma pažyma. Pažymos buvo skirtos pateikti išmokas ir kompensacijas mokančioms institucijoms tikslinei kompensacijai slaugos išlaidoms ar tikslinei kompensacijai priežiūros (pagalbos) išlaidoms skirti arba specialaus lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijai arba transporto išlaidų kompensacijai skirti. Jeigu asmeniui buvo nustatytas specialusis nuolatinės slaugos poreikis ar specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis, pagal iki 2010-07-01 galiojusią SP tvarkos apraše nurodytą tvarką, asmuo turėjo pareigą pateikti savivaldybės socialinės paramos skyriui (centrui) pagal gyvenamąją vietą Specialiojo nuolatinės slaugos poreikio nustatymo pažymą arba Specialiojo nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikio nustatymo pažymą (pažymos 10.2.5 punktas).

Tyrimo metu nustatyta, jog Pareiškėja **2007-05-04** kreipėsi į Savivaldybės administraciją su

prašymu nustatyti specialiųjų poreikių lygį ir išduoti neįgaliojo pažymėjimą, kartu pateikdama aukščiau minėtos formos pažymą Nr. 0016241. Atsižvelgdama į tai, Savivaldybės administracija, vadovaudamasi Marijampolės savivaldybės gyventojų specialiųjų poreikių nustatymo komisijos išvada, 2007-06-01 priėmė sprendimą, kuriuo Pareiškėjai buvo nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis nuo 2007-05-04 iki 2010-05-04 ir išduotas neįgaliojo pažymėjimas (pažymos 4.1 ir 6.6 punktai). Tyrimo metu taip pat nustatyta, kad Pareiškėja **2010-04-21** kreipėsi į Savivaldybės administraciją su prašymu nustatyti specialiųjų poreikių lygį ir išduoti neįgaliojo pažymėjimą, kartu pateikdama aukščiau minėtos formos pažymą Nr. 0114484. Savivaldybės administracija, vadovaudamasi Marijampolės savivaldybės gyventojų specialiųjų poreikių nustatymo komisijos išvada, **2010-05-05** priėmė sprendimą, kuriuo Pareiškėjai buvo nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis nuo 2010-04-19 iki 2013-04-19 ir išduotas neįgaliojo pažymėjimas (pažymos 4.2 ir 6.6 punktai).

Taigi, tiek Pareiškėjos 2007-05-04 kreipimosi, tiek 2010-04-21 kreipimosi į Savivaldybės administraciją dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo metu, galiojo SP tvarkos aprašo redakcijos iki 2010-07-01 teisės normos (pažymos 10.2.5 punktas), kuriomis remiantis, asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, specialiuosius poreikius nustatydavo GKK, kuri priimdavo sprendimus dėl specialiųjų poreikių nustatymo.

16. Socialinės apsaugos ir darbo ministro ir Sveikatos apsaugos ministro 2010-06-04 įsakymu Nr. A1-220/V-505 buvo patvirtinta nauja SP tvarkos aprašo redakcija, kuri įsigaliojo 2010-07-01 (pažymos 10.2.4 punktas). Atsižvelgiant į SP tvarkos aprašo aktualias nuostatas, nuo 2010-07-01 asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, specialiuosius poreikius nustato ne GKK, o Tarnyba. Vadovaujantis Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 5 punktu, Tarnyba pagal kompetenciją dalyvauja formuojant ir įgyvendinant neįgalųjų socialinės integracijos politiką dėl neįgalumo lygio, darbingumo lygio, profesinės reabilitacijos paslaugų poreikio ir specialiųjų poreikių nustatymo. Remiantis šio įstatymo 18 straipsnio 3 dalies nuostatomis, Tarnyba priima sprendimus dėl neįgalumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino, darbingumo lygio, jo priežasties, atsiradimo laiko, termino, dėl bendro pirminio neįgalųjų specialiųjų poreikių nustatymo. Savo turiniu panaši nuostata įtvirtinta ir Neįgalumo ir darbingumo nustatymo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų 9.2 punkte (pažymos 10.2.7 punktas). Remiantis SP tvarkos aprašo 6 punkte įtvirtintomis teisės normomis, asmenims gali būti nustatyti šie specialieji poreikiai: specialusis nuolatinės slaugos poreikis; specialusis nuolatinės priežiūros (pagalbos) poreikis; specialusis lengvojo automobilio įsigijimo ir jo techninio pritaikymo išlaidų kompensacijos poreikis, specialusis transporto išlaidų kompensacijos poreikis. Atkreiptinas dėmesys, jog, pagal nuo 2010-07-01 įsigaliojusią naują specialiųjų poreikių nustatymo tvarką, asmuo (jo tėvai (itėviai), sutuoktinis, jo pilnamečiai vaikai, globėjas (rūpintojas) arba jo įgaliotas atstovas, arba asmeniui atstovaujantis gyvenamosios vietos savivaldybės socialinis darbuotojas, arba socialinės globos įstaigos, kurioje asmuo gyvena nuolat, socialinis darbuotojas) turi kreiptis į asmens sveikatos įstaigos jį gydantį gydytoją ir pateikti laisvos formos prašymą dėl siuntimo į Tarnybą specialiesiems poreikiams nustatyti.

17. Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 6 punkte nurodyta, jog savivaldybės vykdo neįgalųjų socialinės integracijos, neįgalųjų specialiųjų poreikių tenkinimo teikiant bendrąsias ir specialiąsias socialines paslaugas, sąlygų neįgaliesiems integruotis į bendruomenę sudarymo ir bendradarbiavimo su neįgalųjų asociacijomis srityse veiklą ir planuoja ją savivaldybės strateginio planavimo dokumentuose.

Tyrimo metu nustatyta, kad Pareiškėja **2014-10-17, 2016-11-16 ir 2016-12-15** kreipėsi į Savivaldybės administraciją dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo, tačiau nepateikė dokumentų apie jai nustatytus specialiuosius poreikius (pažymos 6.7

punktas).

Atsižvelgdama į Pareiškėjos 2014-10-17 kreipimąsi, Savivaldybės administracijos **2014-10-31** raštu Nr. SA-10708(20.40) informavo Pareiškėją apie tai, jog neįgaliojo pažymėjimas išduodamas asmeniui, kuriam nustatytas specialiųjų poreikių lygis, ir kad specialiuosius poreikius pagal kompetenciją nustato Tarnyba (pažymos 4.3 punktas).

Teikdama atsakymą į Pareiškėjos 2016-11-16 kreipimąsi, Savivaldybės administracija **2016-11-17** rašte Nr. SA-11464(4.1), be kita ko, nurodė, kad kadangi pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus Tarnybos Marijampolės teritorinis skyrius nenustatė Pareiškėjai specialiųjų poreikių, Savivaldybės administracija neturi teisinio pagrindo nustatyti Pareiškėjai specialiųjų poreikių lygį bei išduoti neįgaliojo pažymėjimą (pažymos 4.4 punktas).

Savivaldybės administracija, gavusi pakartotinį Pareiškėjos 2016-12-15 kreipimąsi dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo (pažymos 4.5 punktas), **2017-01-02** raštu Nr. SA-18(4.1) pakartotinai informavo, kad Tarnybos Marijampolės teritoriniam skyriui nenustačius Pareiškėjai specialiųjų poreikių, Savivaldybės administracija neturi teisinio pagrindo nustatyti specialiųjų poreikių lygį bei išduoti neįgaliojo pažymėjimą (pažymos 4.6 punktas).

18. Vertinant Savivaldybės administracijos atsisakymo nustatyti Pareiškėjai specialiųjų poreikių lygį ir išduoti neįgaliojo pažymėjimą pagrįstumą, Seimo kontrolieriaus nuomone, tikslinga atkreipti dėmesį į šiuos aspektus:

18.1. Invalidų socialinės integracijos įstatymo pakeitimo įstatymu Invalidų socialinės integracijos įstatymas buvo pakeistas Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymu, kuris įsigaliojo nuo **2005-07-01** (pažymos 10.1.7 punktas). Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo 32 straipsnyje reglamentuojama, jog siekiant išsaugoti nesukakusių senatvės pensijos amžiaus asmenų, kuriems **iki šio įstatymo įsigaliojimo** buvo nustatyta **invalidumo grupė**, teises, numatomas pereinamasis laikotarpis – nuo **2005-07-01 iki 2007-06-30**. Nesukakę senatvės pensijos amžiaus asmenys, kuriems iki šio įstatymo įsigaliojimo buvo nustatyta I, II ar III invalidumo grupė, pereinamuoju laikotarpiu **iki to laiko, kol jiems bus nustatytas darbingumo lygis, prilyginami neįgaliesiems, kurie šio įstatymo nustatyta tvarka pripažinti nedarbingais arba iš dalies darbingais, remiantis iki šio įstatymo įsigaliojimo buvusia tvarka išduotais invalidumo pažymėjimais**. Darbingumo lygio nustatymo tvarką nesukakusiems senatvės pensijos amžiaus asmenims, kuriems iki Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo įsigaliojimo buvo nustatyta I, II ir III invalidumo grupė neterminuotai arba terminuotai, reglamentuoja Socialinės apsaugos ir darbo ministro 2004-12-23 įsakymu Nr. A1-285 patvirtintos **Darbingumo lygio nustatymo pereinamuoju laikotarpiu taisyklės**. Šio teisės akto 4 punkte nurodyta, jog asmenims, kuriems **iki Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo įsigaliojimo buvo terminuotai nustatytas invalidumas, darbingumo lygis nustatomas tik pasibaigus nustatytam invalidumo terminui**. Nuo 2007-07-01 jiems darbingumo lygis nustatomas privalomai. Remiantis minėtų taisyklių 3 punkto nuostatomis, **asmenims darbingumo lygis privalomai nenustatomas tik tuo atveju, jei iki Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo įsigaliojimo jiems buvo neterminuotai nustatytas invalidumas**. Šių asmenų turima invalidumo grupė, **iki jie sukaks senatvės pensijos amžių**, prilyginama darbingumo lygiui, remiantis iki Neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymo įsigaliojimo buvusią tvarka išduotais Invalidumo pažymėjimais.

18.2. Remiantis tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateikta informacija, Marijampolės medicininės socialinės ekspertizės komisija ekspertizės aktu Nr. 546 Pareiškėjai nustatė II invalidumo grupę iki 2004-03-01; ekspertizės aktu Nr. 591 - III invalidumo grupę iki 2006-03-01; ekspertizės aktu Nr. 2926 II invalidumo grupę - iki 2005-06-01; ekspertizės aktu Nr. 2815 II invalidumo grupę - **iki 2007-05-31** (pažymos 7.3 ir 7.14 punktai). **Taigi, Pareiškėjai invalidumo grupė visais minėtais atvejais buvo nustatyta terminuotai**. Atsižvelgiant į minėtas Darbingumo

lygio nustatymo pereinamuoju laikotarpiu taisyklių 3 punkto nuostatas, Pareiškėjai nustatyta II invalidumo grupė galėjo būti prilyginama 35% darbingumo lygiui, nustatant terminą „iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos“ tik tuo atveju, jeigu invalidumo grupė būtų buvusi nustatyta neterminuotai. Pasibaigus nustatytam invalidumo grupės terminui (2007-05-31), Pareiškėja jau buvo sukakusi senatvės pensijos amžių (2007-03-05) (pažymos 9.3 punktas). Iš tyrimo metu Seimo kontrolieriui pateiktų dokumentų nenustatyta, kad Pareiškėjai darbingumo lygis buvo nustatytas nurodant terminą „iki senatvės pensijos amžiaus“ (t. y. Pareiškėjai buvo nustatyta iki 2007-05-31). Kaip minėta aukščiau, asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, darbingumo lygis nenustatomas, tačiau tokiems asmenims gali būti nustatomi specialieji poreikiai. Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 2 straipsnio 10 dalis įtvirtinta nuostata, pagal kurią specialiuoju poreikiu laikytina specialiosios pagalbos reikmė, atsirandanti dėl asmens įgimtų ar įgytų ilgalaikių sveikatos sutrikimų (neįgalumo ar darbingumo netekimo) ir nepalankių aplinkos veiksnių. Remiantis tyrimo metu surinkta informacija, Pareiškėja **2013-04-15** kreipėsi į Tarnybą dėl specialiųjų poreikių nustatymo, tačiau bendro pirminio specialiųjų poreikių vertinimo aktu Nr. SP-1710 specialieji poreikiai Pareiškėjai nenustatyti. Dėl specialiųjų poreikių nustatymo Pareiškėjai pakartotinai kreipėsi į Tarnybą **2016-05-23**, tačiau bendro pirminio specialiųjų poreikių vertinimo aktu Nr. SP-1863 specialieji poreikiai taip pat nenustatyti (pažymos 7.5 punktas).

18.3. Specialiųjų poreikių nustatymo ir jų tenkinimo sąlygų bei taisyklių (toliau vadinama – SP taisyklės) 13 punkte įtvirtinta bendra specialiųjų poreikių lygio nustatymo senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims tvarka, t. y. jog senatvės pensijos amžių sukakusiems asmenims nustatomas specialiųjų poreikių lygis, atsižvelgiant į jiems nustatytus specialiuosius poreikius. Atsižvelgiant į to paties teisės akto 2 punkto nuostatas, specialiųjų poreikių lygiu laikytinas asmens kompleksiškas veiklos ir galimybių suvaržymo, atsiradusio dėl sveikatos ir su sveikata susijusios būklės bei nepalankių aplinkos veiksnių, mastas, kuris įvertinamas reikalingos specialiosios pagalbos priemonių apimtimi. Asmens specialiųjų poreikių lygį savivaldybėje nustato komisija, vertinant reikalingų specialiosios pagalbos priemonių apimtį (SP taisyklių 14 punktas). Vadovaujantis minėto teisės akto 12 punkte įtvirtintomis teisės normomis, yra skiriami šie specialiųjų poreikių lygiai: nedidelių, vidutinių ir didelių. SP taisyklių 23 punkte reglamentuojami išimtiniai atvejai, kuomet asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, gali būti nustatytas specialiųjų poreikių lygis, kai jiems nėra nustatyti specialieji poreikiai. Taisyklių 23.3 papunktyje nurodyta, kad asmeniui, kuriam iki senatvės pensijos amžiaus buvo nustatytas darbingumo lygis (išskyrus specialiuosius poreikius), nustatomas neterminuotas specialiųjų poreikių lygis remiantis jo pateikta darbingumo lygio pažyma ar pateiktu neįgaliojo pažymėjimu (pažymos 10.2.2 punktas).

18.4. Pareiškėja skunde Seimo kontrolieriui nurodė, jog: „kadangi man specialieji poreikiai buvo nustatyti terminuotai, todėl pagal [SP taisyklių] 23.3 punkto prasmę turi būti man nustatomas neterminuotas specialiųjų poreikių lygis, remiantis pirminiais dokumentais, nes, būtent, invalidumo grupė (invalidumo lygis) man buvo suteikta nesuėjus pensijiniam amžiui“ (pažymos 2.8 punktas).

Šiame kontekste Seimo kontrolierius akcentuoja, jog Teisėkūros pagrindų įstatymo 3 straipsnio 2 dalyje reglamentuojami pagrindiniai principai, kuriais turi vadovautis teisėkūros subjektai, t. y. pagarbos asmens teisėms ir laisvėms principas, reiškiantis, kad teisės aktų nuostatos turi užtikrinti ir negali paneigti Konstitucijoje, Europos Sąjungos teisės aktuose, Lietuvos Respublikos tarptautinėse sutartyse, Lietuvos Respublikos įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytų asmens teisių ir laisvių, teisėtų interesų, aiškumo principas, reiškiantis, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti logiškas, nuoseklus, glaustas, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas (pažymos 9.1.5 punktas). Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas savo praktikoje yra pažymėjęs, jog „konstitucinis teisinės valstybės principas suponuoja įvairius reikalavimus įstatymų leidėjui, kitiems teisėkūros subjektams; [...] įstatymuose ir kituose teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas turi būti aiškus, suprantamas, neprieštaringas, teisės aktu formuluotės turi būti tikslios, turi būti užtikrinami teisės sistemos nuoseklumas ir vidinė darna“

(pažymos 11 punktą). Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 20 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad darbingumo lygis nustatomas asmenims nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus. Remiantis šio įstatymo 20 straipsnio 4 dalies nuostatomis, darbingumo lygis nustatomas įvertinus asmens sveikatos būklę ir galimybes atlikti turimos kvalifikacijos darbus, įgyti naują kvalifikaciją ar dirbti darbus, nereikalaujančius profesinės kvalifikacijos po to, kai yra panaudotos visos galimos medicininės ir profesinės rehabilitacijos bei specialiosios pagalbos priemonės. Pažymėtina, kad darbingumo lygis gali būti nustatomas terminuotai, t. y. nurodant laikotarpio pabaigą konkrečia data, arba neterminuotai, kuomet laikotarpio pabaiga sietina su aplinkybe „iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos“, kadangi darbingumo lygis nustatomas tik darbingo amžiaus asmenims. Laikotarpiui terminu iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos gali būti nustatomas, kai neprognozuojamas asmens sveikatos būklės ir profesinių funkcinių veiksmų pasikeitimas, darantis įtaką asmens darbingumo lygiui, ir (ar) asmens sveikatos sutrikimai yra nuolatinio, nekintamo pobūdžio (Neįgalųjų socialinės integracijos įstatymo 20 straipsnio 8 dalies 5 punktą). Seimo kontrolieriaus nuomone, Neįgalųjų socialinės integracijos įstatyme ir jį įgyvendinančiuose teisės aktuose nurodyta sąvoka „iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos“ nėra tiksli, kadangi iš šios teisiškai įtvirtintos nuostatos asmenims (įtraukiant ir Pareiškėją) galimai nėra aišku, ar darbingumo lygis nustatomas asmenims, kurių amžius yra nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus, ar asmenims nustatomas darbingumo lygis laikotarpiui nuo 18 metų iki senatvės pensijos amžiaus. Manytina, jog sąvoka „iki senatvės pensijos amžiaus sukakties dienos“ nurodo laikotarpį, kuriam asmeniui gali būti nustatytas darbingumo lygis (asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, darbingumo lygis nenustatomas, kaip minėta aukščiau, tokiems asmenims gali būti nustatomi specialieji poreikiai), tačiau nėra aišku, kad ši sąvoka iš esmės reiškia neterminuotą nedarbingumo nustatymą. Taip Seimo kontrolieriui savo raštuose paaiškino institucijos. Pažymėtina, kad tokį nevienodą aukščiau minėtų sąvokų traktavimą įžvelgė ir Tarnyba (pažymos 7.6 punktą).

18.5. Seimo kontrolieriaus nuomone, konkrečiu Pareiškėjos atveju SP taisyklių 23.3 punkte nurodyta išimtinė specialiųjų poreikių lygio nustatymo tvarka (*asmeniui, kuriam iki senatvės pensijos amžiaus buvo nustatytas darbingumo lygis, nustatomas neterminuotas specialiųjų poreikių lygis remiantis jo pateikta darbingumo lygio pažyma ar pateiktu neįgaliojo pažymėjimu*) Pareiškėjos atžvilgiu netaikytina, o taikytinos SP taisyklių 13 punkte įtvirtintos nuostatos, reglamentuojančios bendrą specialiųjų poreikių lygio nustatymo tvarką, kadangi Pareiškėjai invalidumo grupė buvo nustatyta terminuotai ir, atsižvelgiant į nustatytą invalidumo grupę, nustatyti specialieji poreikiai, o pasibaigus nustatytam invalidumo grupės terminui, specialieji poreikių būtinumas Pareiškėjai turėjo būti vertinamas pakartotinai, tai ir buvo atlikta (nuo 2007-05-04 iki 2010-05-04, pakartotinai - nuo 2010-04-19 iki 2013-04-19). Šių vertinimų metu Pareiškėjai buvo nustatytas didelių specialiųjų poreikių lygis. Pasibaigus nustatytam invalidumo grupės terminui, Pareiškėja jau buvo sukakusi senatvės pensijos amžių ir darbingumo lygis Pareiškėjai nustatytas nebuvo. Paskutiniojo specialiųjų poreikių vertinimo Tarnyboje metu Pareiškėjai nebuvo nustatytas specialiųjų poreikių būtinumas. Taigi, kadangi specialieji poreikiai Pareiškėjai buvo nustatyti terminuotai, pasibaigus terminui, jie turi būti pakartotinai įvertinami ir priimamas naujas sprendimas.

Atkreiptinas Pareiškėjos dėmesys į tai, kad invalidumo pensijos paskyrimas ir specialiųjų poreikių nustatymas yra du savarankiški (atskiri) sprendimai. Atsižvelgiant į Valstybinių socialinio draudimo pensijų įstatymo 28 straipsnio 2 dalies nuostatą (pažymos 10.1.7 punktą) ir į Pareiškėjos prašymą, jai paskirta didesnioji valstybinio socialinio draudimo pensija (t. y. invalidumo) iki gyvos galvos, tačiau šis sprendimas neturi įtakos sprendimui dėl specialiųjų poreikių nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo. Kadangi specialieji poreikiai Pareiškėjai buvo nustatyti terminuotai, pasibaigus terminui, jie turi būti pakartotinai įvertinami ir priimamas naujas sprendimas.

18.6. Neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir keitimo asmenims, sukakusiems senatvės pensijos amžių, tvarkos aprašo 2 punkte nurodyta, kad neįgaliojo pažymėjimus išduoda ir keičia savivaldybių administracijų socialinės paramos skyriai. Šio teisės akto 9 punkte reglamentuojama, jog pažymėjimas išduodamas asmeniui, kuriam nustatytas specialiųjų poreikių lygis, pateikus savivaldybės administracijos socialinės paramos skyriui 3 x 4 cm dydžio nuotrauką. Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, jog neįgaliojo pažymėjimas asmeniui išduodamas tik tuo atveju, jeigu jam nustatytas specialiųjų poreikių lygis, o šiuo metu Pareiškėjai nenustatyti specialieji poreikiai, nenustatytas specialiųjų poreikių lygis.

19. Apibendrinant, Seimo kontrolieriaus nuomone, Savivaldybės administracija pagrįstai atsisakė nustatyti Pareiškėjai specialiųjų poreikių lygį ir išduoti neįgaliojo pažymėjimą, motyvuodama tuo, jog teisės aktų nustatyta tvarka Pareiškėjai nebuvo nustatyti specialieji poreikiai, todėl Pareiškėjos skundo dalis dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinių paslaugų Pareiškėjai teikimu, yra atmetina.

20. Apibendrinant, konstatuotina, kad teisinis reglamentavimas, susijęs su darbingumo lygio nustatymo tvarka ir terminais sietinomis nuostatomis (sąvokomis), nėra aiškus bei tikslus. Atsižvelgiant į tai, bei atkreipiant dėmesį į Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos nuostatų 8.2.5 punkte įtvirtintas nuostatas, kuriomis vadovaujantis, Ministerija rengia ir teikia Vyriausybei teisės aktų projektus dėl pensijų, nelaimingų atsitikimų darbe ir profesinių ligų, nedarbo socialinio draudimo teisinio reguliavimo, ***siūlytina Ministerijai tobulinti teisinį reglamentavimą, tikslinant su darbingumo lygio ir specialiųjų poreikių lygio nustatymo tvarka ir terminais susijusias nuostatas (sąvokas).***

*Dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų
galimai netinkamų veiksmų, nagrinėjant Pareiškėjos prašymus
dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir teikiant atsakymus*

21. Atsižvelgus į šio tyrimo metu nustatytas aplinkybes (pažymos 1–9 punktai), į teisinį reglamentavimą, nurodytą pažymos 10 punkte, į Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo praktiką, nurodytą pažymos 11 punkte, ir į Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo praktiką, nurodytą pažymos 12 punkte, konstatuotina:

21.1. Teisės gauti informaciją iš valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo redakcijos, *galiojusios nuo 2014-07-01 iki 2017-04-01*, 3 straipsnyje buvo reglamentuojama, kad įstaigos privalo teikti pareiškėjams informaciją, o 4 straipsnyje įtvirtinti pagrindiniai principai, kuriais įstaigos turėjo vadovautis, teikdamos informaciją, t. y. informacijos išsamumo principas, reiškiantis, kad pareiškėjui turi būti pateikta visa pagal teisės aktus teiktina jo prašymo turinį atitinkanti informacija, tikslumo principas, reiškiantis, kad pareiškėjui teikiama informacija turi atitikti įstaigos disponuojamą informaciją, taip pat teisėtumo principas, reiškiantis, kad įstaigos veiksmai teikiant informaciją grindžiami šiuo ir kitais įstatymais ar kitais teisės aktais, taip pat pagalbos principas, reiškiantis, kad visuomenei teikiama pagalba pasinaudoti galimybe gauti informaciją. Taip pat atkreiptinas dėmesys, jog Asmenų prašymų nagrinėjimo ir jų aptarnavimo viešojo administravimo institucijose, įstaigose ir kituose viešojo administravimo subjektuose taisyklių 47.1 punkte įtvirtinta nuostata, pagal kurią į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti leidimą (licenciją), dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys. Remiantis šio teisės akto 50 punkto nuostatomis, atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą

priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo nenagrinėjimo priežastis turi būti nurodoma tiksliai atsakymo apskundimo tvarka ir institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimas (-ai) ir adresas (-ai), taip pat terminas (-ai), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas.

21.2. Seimo kontrolierius, tyrimo metu įvertinęs Savivaldybės administracijos 2014-10-31 rašto Nr. SA-10708(20.40), 2016-11-17 rašto Nr. SA-11464(4.1) ir 2017-01-02 rašto Nr. SA-18(4.1) turinį, nustatė, jog minėtais raštais atsakymai pateikti netinkamai, t. y. pažeidžiant aukščiau minėtus informacijos išsamumo, tikslumo, teisėtumo ir pagalbos principus, kadangi: atsakymuose Pareiškėjai nenurodyta, dėl kokių konkrečių priežasčių Pareiškėjos atžvilgiu yra būtina kreiptis į Tarnybą dėl specialiųjų poreikių nustatymo, nepateikti motyvuoti paaiškinimai, dėl ko Pareiškėjai negali būti nustatytas specialiųjų poreikių lygis ir (ar) išduotas neįgaliojo pažymėjimas prieš tai nenustačius specialiųjų poreikių, nepaaiškinta, jog, atsižvelgiant į teisinio reglamentavimo pasikeitimus, nuo 2010-07-01 pasikeitė specialiųjų poreikių nustatymo tvarka bei nustatyti specialiuosius poreikius įgaliota Tarnyba, taip pat nenurodyta atsakymų apskundimo tvarka, kas vertintina kritiškai.

Atsižvelgiant į tai, Savivaldybės administracijai tikslinga imtis priemonių, jog ateityje, nagrinėjant asmenų kreipimusis, atsakymai būtų teikiami laikantis informacijos išsamumo, tikslumo, teisėtumo, pagalbos ir gero viešojo administravimo (pažymos 11.1 punktas) principų bei būtų aiškiai nurodoma atsakymo, kuriuo atsisakoma tenkinti prašymą, apskundimo tvarka.

22. Apibendrinant, konstatuotina, kad Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmai, teikiant Pareiškėjai informaciją, susijusią su specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo tvarka, skundo tyrimo atveju laikytini buvę nepakankamais, dėl to buvo pažeista Pareiškėjos teisė į gerą viešąjį administravimą ir Pareiškėjos skundo dalis dėl Savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant Pareiškėjos prašymus dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir teikiant atsakymus, yra pripažintina pagrįsta.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAI

23. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

skundo dalį dėl Marijampolės savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su socialinių paslaugų teikimu, atmesti.

24. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 1 punktu, Seimo kontrolierius nusprendžia:

skundo dalį dėl Marijampolės savivaldybės administracijos pareigūnų veiksmų (neveikimo), nagrinėjant prašymus dėl specialiųjų poreikių lygio nustatymo ir neįgaliojo pažymėjimo išdavimo ir teikiant atsakymus, pripažinti pagrįstu.

SEIMO KONTROLIERIAUS REKOMENDACIJOS

25. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 17 punktu, Seimo kontrolierius *Marijampolės savivaldybės administracijos direktoriui* rekomenduoja:

imtis priemonių, jog ateityje, Marijampolės savivaldybės administracijai nagrinėjant asmenų kreipimusis, atsakymai būtų teikiami laikantis informacijos išsamumo, tikslumo, teisėtumo,

pagalbos ir gero viešojo administravimo principų bei būtų aiškiai nurodoma atsakymo, kuriuo atsisakoma tenkinti prašymą, apskundimo tvarka.

26. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 19 straipsnio 1 dalies 8 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius **Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijai** rekomenduoja:

tobulinti teisinį reglamentavimą, tikslinant su darbingumo lygio ir specialiųjų poreikių lygio nustatymo tvarka ir terminais susijusias nuostatas (*sqvokas*).

Apie rekomendacijų nagrinėjimo rezultatus prašytume informuoti Seimo kontrolierių iki **2017-08-31**.

Seimo kontrolierius

Raimondas Šukys